

POSTANOWIENIE

24 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 24 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B.S.

przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej K. spółki akcyjnej w S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na skutek skargi kasacyjnej B.S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 6 lipca 2023 r., I ACa 605/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 7 500 (siedem tysięcy pięćset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 lipca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z 19 marca 2021 r. w ten sposób, że oddalił powództwo o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na rzecz powoda własność oznaczonej nieruchomości.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powód wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Nie zachodzi nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., której skarżący upatrywał w pozbawieniu go możliwości obrony w wyniku oddalenia jego wniosku z 30 listopada 2022 r. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, że sama odmowa ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu dla strony nie jest zdarzeniem prowadzącym do pozbawienia możliwości obrony jej praw (zob. np. niepublikowane wyroki Sądu Najwyższego z 12 września 2007 r., I CSK 199/07 i z 19 marca 2004 r., IV CK 218/03 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2009 r., II CSK 643/08, jak również powołane w ich uzasadnieniach orzeczenia). Zauważa się równocześnie, że nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu, bądź nierozpoznanie wniosku o taką pomoc, może być kwalifikowane jako powodujące

nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw wtedy, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia.

Wniosek skarżącego został negatywnie rozpoznany po złożeniu przez niego odpowiedzi na apelację, a podstawę oceny Sądu stanowił m.in. fakt podjęcia przez skarżącego adekwatnych czynności procesowych zmierzających do jego obrony. Rozpoznanie przez Sąd Apelacyjny wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu i zażalenia powoda złożonego na rozstrzygnięcie w jego przedmiocie miało miejsce przed skutecznym zgłoszeniem w sprawie interwencji ubocznej. Po jej wniesieniu powód złożył opozycję i nie ponawiał wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu z powołaniem się na zmienioną - na skutek jej wniesienia - sytuację procesową, na którą wskazuje we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

In casu charakter sprawy, przebieg procesu oraz treść składanych przez skarżącego pism procesowych nie pozwala przyjąć, że nieuwzględnienie jego wniosku o ustanowienie pełnomocnika uniemożliwiło mu obronę. Powód aktywnie uczestniczył w postępowaniu i nie ma podstaw do przyjęcia po jego stronie nieznajomości reguł postępowania lub nieporadności, która w okolicznościach faktycznych i prawnych sprawy mogła skutkować niemożnością prawidłowego jej prowadzenia przez powoda.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której

naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Powód nie wykazał, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami.

Argumentacja dotycząca oczywistej zasadności zarzutu naruszenia art. 508 w związku z art. 73 § 1 zd. 1 k.c. oraz art. 77 § 1 (w zw. z art. 158 zdanie pierwsze k.c.) zasadza się na twierdzeniu, że zwolnienie z długu stanowi zmianę umowy sprzedaży nieruchomości i z tego względu umowa ta powinna być zawarta w formie notarialnej pod rygorem nieważności, gdyż w innym wypadku stanowi obejście przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności dla umów kupna-sprzedaży nieruchomości.

Stosowanie art. 77 k.c. do umowy o zwolnienie z długu jest przedmiotem rozbieżności w doktrynie. Wskazuje się zarówno, że przepis ten powinien tu znajdować zastosowanie *per analogiam*, jak i że nie ma podstaw do jego stosowania w tym przypadku, gdyż umowa o zwolnienie z długu nie jest ani zmianą umowy, ani jej uzupełnieniem, ani jej rozwiązaniem za zgodą stron).

W doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono również stanowisko, że zwolnienie z długu powoduje wygaśnięcie zobowiązania, przy *causa donandi* zaś takiego przysporzenia do oświadczenia woli wierzyciela niezbędną jest forma aktu notarialnego (art. 890 § 1 k.c.), gdy zwolnienie z długu jest przez umowę odroczone w czasie; gdy natomiast zwolnienie z długu następuje jednocześnie z leżącą u jego podstaw darowizną, wymaganie to staje się bezprzedmiotowe wobec art. 890 § 1 zdanie drugie k.c. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2014 r., III CSK 224/13, OSNC 2015, nr 4, poz. 52). W razie braku umownych ustaleń do wygaśnięcia zobowiązania dochodzi wraz z zawarciem umowy.

Z okoliczności sprawy nie wynika zaś, aby termin ten został odmiennie ustalony przez strony.

Z tych względów nie można podzielić twierdzenia skarżącego o oczywistej zasadności zarzutów naruszenia art. 508 w związku z art. 73 § 1 zd. 1 k.c. oraz art. 77 § 1 k.c. (w związku z art. 158 zdanie pierwsze k.c.).

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący nie zawarł zarzutu naruszenia art. 65 k.c., co w okolicznościach sprawy nie pozwala na przyjęcie oczywistej zasadności zarzutu naruszenia art. 508 k.c., do którego dojść miało przez jego nieprawidłowe zastosowanie mimo braku oświadczenia wierzyciela o zwolnieniu dłużnika z długu i braku oświadczenia dłużnika, że takie zwolnienie przyjmuje. Z kontroli kasacyjnej bowiem jest wyłączona dokonana przez Sąd Apelacyjny wykładnia postanowień porozumienia z 31 grudnia 2016 r., zgodnie z którą zawarte zostało ono w celu ostatecznego rozliczenia stron umowy sprzedaży z dnia 27 września 2013 r., wyrażone zaś w nim oświadczenia, zgodnie z którymi strony - z uwagi na brak wybudowania na nieruchomości będącej przedmiotem umowy z 27 września 2013 r. budynku wraz z lokalami mieszkalnymi i usługowymi oraz sprzedaży przedmiotowego budynku z tymi lokalami - ustaliły, że ostateczna cena sprzedaży nieruchomości wynosi 1.472.001,91 zł, a kwota 1 mln nie jest należna powodowi, wyrażały oświadczenia woli składające się na umowę zwolnienia pozwanej z długu.

Skarżący nie wykazał również oczywistej zasadności zarzutu naruszenia art. 245 k.p.c. Podstawy kwestionowanej przez skarżącego oceny prawnej porozumienia z 31 grudnia 2016 r. nie stanowił bowiem art. 245 k.p.c. W toku postępowania nie było kwestionowane przez osoby, które podpisały porozumienie z 31 grudnia 2016 r., że złożyły oświadczenia zawarte w tym dokumencie. Przepis ten nie stanowił natomiast podstawy dokonanej przez Sąd Apelacyjny kwalifikacji zawartych w nim oświadczeń jako oświadczeń woli, wykładni tych oświadczeń oraz oceny formy koniecznej dla czynności prawnej, której strony dokonały w wyniku ich złożenia. Kwestie te podlegały regulacji innych niż wskazany przepisów i na ich gruncie oceny w tym przedmiocie dokonał Sąd Apelacyjny.

Oczywista zasadność nie została również wykazana w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 79 w związku z art. 391 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że za sprzeczne z czynnościami i oświadczeniami strony uznać należy takie czynności lub oświadczenia, które w sposób wyraźny wzajemnie się wyłączają ze względu na odmienną treść i intencje strony oraz interwenienta ubocznego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 sierpnia 2016 r., V CZ 40/16, niepubl.). Stanowisko interwenienta ubocznego zmierzało do obrony pozwanej. Samo oparcie stanowiska interwenienta na odmiennej argumentacji prawnej od dotychczas prezentowanej przez stronę, do której przystąpił, nie przesądza wystąpienia w sprawie sprzeczności, o której mowa w art. 79 k.p.c. W okolicznościach przedmiotowej sprawy uwzględnić ponadto należało, że pozwana, podczas rozprawy 19 czerwca 2023 r., poparła stanowisko interwenienta ubocznego i uczyniła je własnym na wypadek niepodzielenia przez Sąd argumentacji dotychczas przez nią prezentowanej. W konsekwencji nie sposób stwierdzić, że między stanowiskiem interwenienta i pozwanej zachodzi sprzeczność, zwłaszcza oczywista, czyniąca interwencję niewątpliwie niedopuszczalną z tej przyczyny. Skarżący zdaje się również podnosić, że stanowisko interwenienta było niedopuszczalne według stanu sprawy, na co wskazywać może treść przytoczonego we wniosku zarzutu kasacyjnego. Argumentacja w tym względzie nie została przedstawiona we wniosku. Nie budzi wątpliwości, że interwenient może skutecznie podejmować tylko te czynności, które władna jest jeszcze dokonać skutecznie strona, a więc czynności dopuszczalne według stanu sprawy w chwili zgłoszenia interwencji (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2020 r., I CSK 684/18, OSNC 2021, nr 5, poz. 37), ewentualny zarzut w tym przedmiocie wymagałby jednak postawienia odpowiednich zarzutów naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisów proceduralnych kształtujących ramy postępowania apelacyjnego (np. art. 381, art. 383 k.p.c.), do których ani w podstawach skargi, ani w argumentacji wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej, skarżący się nie odwołał.

Oczywistego charakteru pozbawiony jest zarzut naruszenia art. 107 w związku z art. 98 § 1 i 109 § 2 k.p.c. dotyczący nieprawidłowego zdaniem skarżącego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego pomiędzy nim

a interwenientem. Wadliwość rozstrzygnięcia o kosztach procesu nie może bowiem stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nieprawidłowości zaś związane z rozstrzygnięciem o kosztach procesu, chociażby miały oczywisty charakter, nie mogą samodzielnie prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej nawet w części. Badając zasadność skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy nie może rozpoznawać zarzutów dotyczących rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego; postanowienie o kosztach postępowania apelacyjnego - akcesoryjne względem rozstrzygnięcia co do istoty sprawy - może podważyć tylko wtedy, gdy skarga kasacyjna wniesiona od tego orzeczenia podlega uwzględnieniu w całości albo w części (zob. np. uchwałę Sądu Najwyższego z 25 lipca 2023 r., III CZP 154/22, OSNC 2024, nr 2, poz. 14).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[SOP]

[r.g.]